

מודל למרחב חי – חינוך, שיקום וטיפול הדדי בין בני אדם לבין בעלי חיים

מרחב חי הוא מרחב בו מתרחשת היכרות בין עולמם של בני האדם לבין עולמם של בעלי חיים אחרים. זו, פותחת ומרחיבה את החינוך לחמלה ולכבוד כלפי בעלי החיים וכלפי עצמנו. בעלי חיים רבים ומגוונים בישראל זקוקים ומשוועים לבתים. הם אינם מסוגלים לחיות עצמאית בטבע וכיום גדלים בשבי בתנאים לא נאותים. המפגש בינם לבין בני אדם יכול וצריך להפוך לקשר בטוח, מיטיב ונעים לשני הצדדים.

מטרתנו לאפשר מרחב חי שבו בני אדם יכירו ויחוו שותפות אמיתית והדדית בקשר עם בעלי חיים.

אנו מאמינות כי מוסד חינוכי/שיקומי/טיפולי שייקח חלק בתהליך ההצלה ולא הניצול, יוכל ליישם ולהנחיל ערכים חינוכיים משמעותיים ולחרוט על דגלו את שיפור ושיקום החיים הקיימים של בני האדם ובעלי חיים בכלל.

עקרונות מנחים

מרחב הוא חי כאשר אין בו פחד ומצוקה; המרחב צריך לאפשר לבני האדם ולבעלי חיים לשהות יחד ללא סבל, פחד ומצוקה.

לכל בעל חיים החי במרחב יש שם, אופי וסיפור חיים; אנו רואים את בעלי החיים כסובייקט, יצור חי בעל צרכים ורצונות בהיבט הרגשי והפיזיולוגי בדומה לבני אדם, ולכן במרחב החי היחס לכל בעל חיים תלוי ומותאם באופן ייחודי לו.

כשם שאין שני אנשים זהים וכל אחד הוא יחיד ומיוחד כך גם אין שני בעלי חיים זהים וכדי שיווצר קשר ייחודי נדרשת היכרות מעמיקה בין השניים. היכרות זו יכולה להתקיים רק כשיש מקום לסיפור האישי ולתכונות האישיות של השותפים לקשר. בכדי לאפשר זאת, יש לקיים תיעוד ולמידה של מספר היבטים: סיפור חייו (מהיכן הגיע, הליך קליטתו ושיקומו), נתינת שם והכנת פרופיל התנהגותי הכולל את טיב קשריו עם בני מינו, בעלי חיים אחרים ובני אדם.

במרחב החי כל בעלי החיים מקבלים טיפול אישי, מכוון ומותאם לצרכיהם.

המרחב משמש בית לכל החיים לבעלי חיים שאין להם אפשרויות טיפוליות אחרות: בעלי חיים יאומצו למרחב החי במטרה להיטיב את איכות חייהם ורווחתם. המרחב מהווה בית לבעלי חיים הזקוקים לשיקום פיזי ו/או נפשי בשל תנאי מחייה לא נאותים, הזנחה, התעללות, העדר טיפול אישי, העדר מרחב מחיה תואם, תזונה לקויה וכו'. בעלי חיים אלו זקוקים לבית ראוי ומחכים בעמותות, גופים ציבוריים, פרטיים ופעילים עצמאיים להצלת בעלי חיים.

תחלופה תדירה של בעלי חיים לא מייצרת חוויה של בטחון, אמון וקשר משמעותיים אלא פוגעת בחווית המוגנות ומגבירה חוויה של היעדר שייכות וארעיות; המרחב יקלוט בעלי חיים ויגביל את מכסתם במקום, במטרה לספק להם רווחה פיזית ונפשית ולאפשר לבעלי החיים ולבני האדם יצירת קשר מובחן, ארוך טווח ומשמעותי.

במרחב לא יתבצע סחר (קניה ומכירה), לא תתקיים החלפה של בעלי חיים, לא תתאפשר רבייה.

במקרים חריגים שבהם המקום לא מצליח לתת תנאים מיטיבים לבעל החיים ובעל החיים חווה מצוקה המתבטאת בהתנהגות שבי חוזרנית או בתוקפנות כלפי אנשים ובעלי חיים אחרים, יש לדאוג עבורו לבית חלופי תואם וקבוע שמתקיימים בו תנאים תואמים יותר לצרכיו. ההחלטה תעשה לאחר היוועצות עם אנשי מקצוע והבנה כי אין מוצא אחר. במקרים אלו, יש לערוך תהליך פרידה הדרגתי ומסודר עם כל מי שחווה אינטראקציה עם בעל החיים.

עקרונות יישומיים - עיצוב תנאי סביבת המרחב החי

הטבעיים על ידי בקרה הן על הצפיפות והן על השילובים הנדרשים בין בעלי החיים המתגוררים יחד. לדוג' חולדה הינה חיה חברתית ואינה יכולה לחיות לבדה.

קליטת בעל חיים חדש למרחב החי צריכה להיעשות בהתאם לצרכים החברתיים של עצמה ושל בעלי החיים שמתגוררים כבר במרחב החי. לדוג' אצל ארנבונים מתקיימת היררכיה חברתית ולכן הרגלה של ארנבון חדש ללהקה הקיימת, צריכה להיות מדורגת כדי למנוע התנהגות תוקפנית ופציעות.

החופש לקבלת מגע וקרבה; בעלי חיים בדומה לבני אדם, נבדלים הן ברצונותיהם והן ביכולות ההבעה שלהם (מבע, שפת גוף, שפה וכו'). אצל חלק מבעלי החיים כגון כלבים וחולדות קיים צורך לקשר עם בני אדם. על מנת לאפשר מפגש חינוכי וטיפול מיטיב, ובכדי לשמור על רווחת בעלי חיים, נכון שינכחו במרחב החי הן בעלי חיים בעלי צורך ורצון לקשר עם בני אדם והן בעלי חיים ללא צורך זה. הצרכים השונים של בעלי החיים מאפשרים מגוון גישות טיפוליות וחינוכיות חלקן דרך קשר ישיר וחלקן דרך התבוננות. על בני האדם כאחראים על מרחב החי להיות קשובים ולהיענות לאופי יצירת הקשר הנדרש מול כל בעל חיים. בדרך זו, אנשים לומדים להיות קשובים לעצמם ולאנשים בסביבתם ובמקביל מפנימים את החוויה של היותם קשובים על ידי אחרים.

בשום מצב לא נכפה על בעל החיים מגע וקרבה - על הקשר, הקרבה ו/או המגע להיות תוצאה של יוזמה משותפת מצד בני האדם ובעלי החיים. במידה ובעל החיים נמנע/מסתייג/בורח/נכנס למחסה, אין לכפות עליו את האינטראקציה. **המצב הנכון ביותר למפגש בין בני אדם לבעלי חיים הוא על ידי התארחות בני האדם במרחבי המגורים של החיה.** במקרים בהם לא ניתן להיכנס לבית של בעלי חיים קטנים כגון: כלוב עכברים, חולדות ואוגרים, יש לפתוח את מרחב המחיה של בעל החיים ולאפשר לו ליצור קשר עם בני האדם תוך כדי שמירה על נגישות אזור המגורים שלו בכל עת והאפשרות לחזור למקום בטוח.

סביבת המחיה של בעלי החיים צריכה לאפשר את מימוש הצרכים הפיזיים, הרגשיים והחברתיים שלהם. לפיכך, תכנון מרחב חי חדש או שינוי מרחב קיים מתבסס על 4 קריטריונים:

החופש לרווחה פיזית, טיפול ומעקב רפואי; לכל בעלי החיים תהיה נגישות למים טריים ותזונה מלאה ומותאמת לסוגם ולמצבם הרפואי. בעלי- החיים יטופלו טיפול וטרינרי שוטף הן במצבים של פציעה/פגיעה/מחלה והן לשם טיפול מניעתי קבוע. במרחב החי תהייה הימנעות מרבייה. עיקור וסירוס מאפשרים הרגלה מואצת ומיטיבה יותר של בעלי חיים זה לזה, מונעים סיבוכים רפואיים הקשורים במערכת הרבייה, מפחיתים התנהגויות טריטוריליות, ומונעים צפיפות יתר. ניתן למנוע רבייה גם על ידי הפרדה בין זכרים לבין נקבות.

החופש לתנועה ולמימוש התנהגויות טבעיות; יש לספק לכל בעל חיים מרחב נקי בו יוכל לנוע באופן חופשי בין אזור האכלה, אזור המנוחה והאזור של עשיית הצרכים. לכל בעלי החיים יש זכות למחסה, מקום בטוח ומוגן מתנאי מזג אוויר, רעש, מגע והפרעות אחרות. מצע הגידול יאפשר הן הגיינה והן מגע עם קרקע קרובה ככל האפשר לתנאים הטבעיים כגון קרקע שניתן לחפור עבור ארנבונים. כמו-כן יש להתחשב בשעות הפעילות של בעלי-החיים, למשל צבים הנמצאים בפעילות בעונות החמות בלבד. כמו כן, מכיוון שהחיים בשבי עלולים להיות מנוונים פיזית ו/או נפשית, יש לספק לכל בעלי החיים אתגרים חושיים וקוגניטיביים מגוונים ומשתנים כגון: הוספה של ענפים ושינוי מיקום הענפים עבור ציפורים ומכרסמים.

במרחב החי לא מתבצע ניוז של בעלי חיים למטרת טיפול וחינוך, אלא רק למטרות טיפוליות ושיקומיות בבעלי החיים.

החופש למימוש צרכים חברתיים; בעלי חיים נבדלים בצרכיהם החברתיים. בעלי חיים בטבע חיים במבנים חברתיים שונים: להקתיים, זוגות ובודדים. במרחב החי חשוב לחקות את התנאים